

RITUÁL: SLOVO SE STÁVÁ AKCÍ

Helena Dyndová a Martin Pehal

Rituály provázejí člověka od nepaměti. Někteří badatelé, např. Roy A. Rappaport, se domnívají, že měly zcela zásadní úlohu ve vývoji člověka coby druhu. Rituál, nahlížený jako specifická forma tělesné komunikace, umí totiž omezit destruktivní působení „lži“, která nastává osvojením si řeči ve smyslu nezávazné série zvuků. Jak to? Díky rituálu dostává totiž řeč tělesnou podobu. Pokud je např. verbální přísaha doprovázena rituálním, tělesným aktem vepsání do těl jednajících (např. naříznutím dlaně, ustřížením vlasů), může toto „vmasené“ slovo začít sloužit jako měřítko, s nímž bude následně jednání srovnáváno. Rituální jednání ve veřejném prostoru tedy nejen umožňuje rozvoj nejrůznějších kulturotvorných institucí, jež regulují pravidla a zvyky mezilidského kontaktu, ale vytváří i rámec pro garanci jejich závaznosti.

Je nicméně jasné, že forem, které na sebe toto rituální, kulturotvorné jednání může brát, je nepřeberné množství. **Helena Dyndová** a **Martin Pehal** proto v úvodním textu nabízejí způsob, jak se v tématu orientovat. Zdůrazňují přitom, že v postmoderní a sekularizované společnosti budeme nacházet jak rituály náboženské, tak sekularizované, a to s různými požadavky na intenzitu zapojení těch, kteří se rituálu budou účastnit, jelikož postmoderna tuto mnohost a fluiditu identit dovoluje.

Příklad veřejných rituálů spojovaných s konkrétní náboženskou identitou je zastoupena příspěvkem **Terezy Halasové** o rituálu Tance vzkříšení charismatických křesťanů. Další veřejný rituál, tentokrát z oblasti alternativní spirituality, popisuje šaman **Zdeněk Ordelt** v rubrice „čtení“. Sekularizovaným a individualizovaným formám rituálního jednání se věnují texty **Jakuba Ludvíka** („Fotbalové utkání jako rituál“) a **Jakuba Otčenáška**, jež analyzuje skateboarding coby formu „osobního náboženství“.

Velkou část čísla zabírají články popisující fenomén karnevalu. Minimálně v rámci evropského prostoru je tato forma veřejného rituálu zcela zásadní. Je totiž nejen historicky velice stabilní, ale umožňuje i ilustrovat dynamiku rituální tvorby – karnevaly totiž zejména v posledních několika desetiletích zažívají napříč Evropou silný *revival*. **Alessandro Testa** nás v rámci výkladu o podobách a funkcích karnevalových masek zavádí až do raného středověku, kdy byly karnevaly úzce napojené na křesťanskou tradici. Příspěvek **Olgy Cieslarové** nabízí popis karnevalu *Fasnacht* ve švýcarské Basileji. Ačkoliv tato tradice sahá hluboko do středověku, její současná podoba umožňuje účastníkům aktualizaci velice současných témat, a je tak již plně sekularizovaná. Karnevalovou sekci následně zakončuje rozhovor s organizátory tzv. Sametového posvícení, maskovaného karnevalového průvodu, jež se od roku 2012 koná každoročně v rámci připomínky události 17. listopadu 1989 v Praze. Tato událost je příkladem procesu ritualizace, jež využívá tradiční karnevalovou formu ovšem bez explicitních křesťanských konotací.

Proces ritualizace je popsán v textu **Radka Chlupa**, který se věnuje událostem spojeným se vznikem pietního místa obětem pandemie SARS CoV-2 / Covid 19 na Staroměstském náměstí v Praze. Ačkoliv událost začala jako velice konkrétní protestní akce, skrze ritualizaci vzápětí přerostla původní význam a stala se veřejným místem kolektivního a individuálního truchlení.

Celé číslo dokládá, že rituály rozhodně nejsou fenoménem minulosti. Vznikají neustále, a to i ve zcela sekularizovaných a značně individualizovaných podmínkách současné společnosti. Přejeme Vám inspirativní čtení.

Medailonky autorů jsou na str. 48.

OBSAH

„Sekta skrz naskrz“ (Zdeněk Vojtíšek)	38
Zahraničí	
Církev proti vodunu (Ondřej Havelka)	41
Z domova	
Vítej doma! (Zdeněk Vojtíšek)	44
Téma	
Rituály ve veřejném prostoru (Helena Dyndová a Martin Pehal)	45
Tanec vzkříšení (Tereza Halasová)	48
Zvířecí rituály v Evropě (Alessandro Testa)	49
Pieta za oběti covidu (Radek Chlup)	52
Karnevalová bitva u Rýna (Olga V. Cieslarová)	55
Skateboard jako rituální hračka (Jakub Otčenášek)	58
Fotbalové utkání jako rituál (Jakub Ludvík)	62
Rozhovor o Sametovém posvícení	
Maska umí dát člověku obrovskou svobodu (Barbora Nováková)	64
Reflexe	
Ekonomie dobra a zla versus humanitní vědy (Jiří Hoblík)	68
Recenze	
Náboženství mezi průmyslovými dělníky (Andrea Hudáková)	70
Zimbaro není jen vězeňský experiment (Zdeněk Vojtíšek)	71
Co přichází po sekularizaci? (Pavel Hošek)	72
Čtení	
Při rituálu můžu zažít, že jsem domorodec (Zdeněk Ordelt v rozhovoru s Helenou Exnerovou)	3. strana obálky